

ՆՈՐ ՈՒԽՏԻՆ ՏԱՊԱՆԱԿԸ

«Եւ երկինքի մէջ, Աստուծոյ Տաճարը բացուեցաւ,

«Եւ Տիրոջ Ուխտին Տապանակը իր Տաճարին մէջ երեւցաւ» (Յյտ. ԺԱ 19):

«Երկինքի աստղերուն չափ,

«Ժառերու տերեւներու չափ,

«Ժովու աւազի հատիկներու չափ,

«Լեզուներ ունենայի՝ չէի կրնար

«Աստուածամայրը արժանապէս գովել»: Մարթին Լութեր (1483-1546):

Ա.

Այս վերափոխման տօնին առթիւ կը փափաքէի մեր խորհրդածութեան նիւթ առնել Աստուածամայրը որպէս Նոր Ուխտին Տապանակը:

Երբ բաղդատեմք Հին Ուխտի Տապանակը Աստուածամօր հետ, պիտի տեսնենք թէ՛ որքան մեծ նմանութիւններ կան իրարու միջեւ: Տապանակը «Նախանկարն է Աստուածամօր», ըսուած է:

ա.- Մովսէս մարգարէն Աստուծոյ հրամանով շինած էր Հին Ուխտի Տապանակը, որ կը պահուէր Տիրոջ Տաճարին «Սրբութիւն Սրբոց»ին մէջ: Անիկա ներսէն եւ դուրսէն ոսկիով պատուած էր: Անոր վրայի փառաց Քերովքները փառութեան վրայ հովանի կ'ընէին: Որուն մէջ էին ոսկիէ սափորը մանանայով լեցուն, Ահարոնի գաւազանը որ ծաղկեցաւ եւ Հին Ուխտի Տասնաբանայ փառքէն երկու տախտակները: Տապանակը Հին Ուխտին մէջ աստուածային ներկայութեան նշանակ էր: Աստուած իր պատգամները անկէ կու տար Մովսէսին:

Տապանակը նաեւ Աստուծոյ եւ Իսրայէլի միջեւ կնքուած դաշինքի տեսանկի նշանը, խորհրդանշէն է:

Իրաւամբ, մեր Եկեղեցւոյ Սրբազան Հայրերը, ինչպէս նաեւ բոլոր հին Եկեղեցիները, Կաթողիկէ, Օրթոտոքս, եւայլն, կ'ընդունին թէ՛ Աստուածամայրը իբրեւ «Ընդունարան եօթնարփեան շնորհաց» կը մարմնացներ Նոր Ուխտին Տապանակը: Ինչպէս Հին Ուխտի Տապանակին մէջ կը գտնուէին ոսկիէ սափոր մանանայով լեցուն: Անոր ներսէն եւ դուրսէն պատած ըլլալը կը պատկերացնէ Սր. Կոյսին ներքին եւ արտաքին սրբութիւնը, Անարատ Յղութիւնը, եւ մշտնջենական կուսութիւնը: Ասոր համար երգած են. «Դու պարծանք կուսութեան մարդկան. Դու ուրախութիւն հրեշտակաց»: (1)

«Ջկուսութիւնդ քո Աստուածածին անարատ, զոր ոչ բոցակիզեաց հուր աստուածութեանն մեծացուցանեմք»: (2)

1) ՇԱՐՎԱԿԱՆ Զեռաց, Սրբ. Յակոբեանց Վանք, Երուսաղէմ, 1936, էջ 55:

2) Անդ. էջ 72:

բ. Մանանան.- Սինայի անապատին մէջ, Աստուած երկինքէն մանանայ դրկելով՝ փռասուն տարիներ կերակրեց Իսրայէլի որդիները: Իսկ Ս. Կոյսը երկնային մանանան իր մէջ կրեց իբրեւ ճշմարիտ հացը: «Ես եմ կենդանի հացը, որ երկինքէն իջայ» կ'ըսէ Յիսուս (Յվհ. 2 51): Իսկ շարականագիրը կ'երգէ. «Սափոր ոսկեղէն լի մանանայի»: (3)

«Ծառ կենաց ծաղկեալ Տիրուհի, Որ ետուր մարդկան ի ժամու պտուղ Ջհաց կենաց զիջեալն ի յերկնից»: (4)
«Որ գհայրածինն բղխեցեր զծաղիկ եւ ետուր ի ժամու զՈրդին պտուղ մարդկան

զՈրոյ զմարմինն փաշակեալ անմահացափ յուսով»: (5)

գ. Ահարոնին Գաւազանը:

Մովսէս մարգարէն Աստուծոյ հրամանով, Իսրայէլի 12 ցեղերէն մէջ մէկ գաւազան առնելով՝ դրած էր ժողովքի Խորանին վրայ, իսկ Ղեւի ցեղէն Ահարոնին գաւազանը: Այս բոլոր գաւազաններուն մէջէն միայն Ահարոնին գաւազանը ծաղկեցաւ, ծլեցաւ, ծաղիկ տուաւ եւ նուշեր հասցուց:

Որով Աստուած ցոյց տուաւ բոլոր ժողովուրդին առջեւ իր ընտրած մարդը փահանայութեան: Այս գաւազանը կը պահուէր ժողովուրդի ապստամբներու եւ տրտունջներու դէմ վկայութիւն ըլլալու համար (Տե՛ս Թուոց. Ժէ 1-10): Այս ծաղկեալ գաւազանը Աստուածամօր կուսական ծննդաբերութիւնը կը խորհրդանշէ, ինչպէս երգած են մեր Սրբազան Հայրերը:

«Երիս խորհուրդս սոսկալիս ի քեզ տեսանի Աստուածածին».

յղութիւն անսերմական, ծնունդ անարատ,

կուսութիւն յետ ծննդեան՝ մնալով անապական»: (6)

դ.- Վերջապէս Տապանակին մէջ կային Տասնաքանեայ տախտակները: Ինչպէս Սբ. Կոյսն ալ իր մէջ պահեց Նոր Ուխտի Աւետարանը՝ Բանն Աստուածը:

«Կենդանի Տապանակ Կտակարանաց Նորոյ Ուխտիս» (7) կ'երգէ շարականը: Ե.- Հին Ուխտի Տապանակին վրայ Փառաց Քերովքէները որ փառութեան վրայ հովանի կ'ընէին:

Նոյնպէս ալ Աստուածամայրը կը վայելէ Քերովքէներուն հովանաւորութիւնը, ինչպէս կ'երգէ շարականը.

«Տեղափոխեալ գՔեզ ի վերնական ի կառս Քերովքէականս Աստուածամայր, սպասաւորեալդ ի Սերովքէից եւ երկրպագ-եալդ յանմարմնական գօրաց»: (8)

Բ.

Սբ. Կոյս Մարիամ Աւետման ատեն լսեց Գաբրիէլ Հրեշտակապետէն թէ՛ իր ազգականը՝ Նղիսաբեթ իր ծերութեան ատեն արու գաւակով մը յղի է. իր մօտ այցելութեան գնաց Նազարէթ փաղաքէն մինչեւ Յուդայի երկիրը, Այն-Քարիմ փաղաքը: Նղիսաբեթ երբ Սբ. Կոյսը տեսաւ՝ Սբ. Հոգիով լեցունած՝ կոչեց. «Իմ Տիրոջս Մայրը» (Ղկս. Ա. 43): Այս կոչումը մեսիական արտայայտութիւն մըն է, որ մեզի կը յիշեցնէ մեսիական ձժ. Սաղմոսը. «Տէրը իմ Տիրոջս ըսաւ.

«Նստէ իմ աջ կողմս» (Սղմ. ձժ 1):

Այսպէս Նղիսաբեթ ընդունեց զինք արքայավայել ձեւով: Նման Սողոմոն թագաւորին, որ իր մայրը դիմաւորելու ատեն, ոտքի ելաւ եւ անոր խոնարհութիւն ըրաւ. եւ մայրը իր աջ կողմը նստաւ (Գ. Թագ. Բ. 19):

(3) Անդ. էջ 892: (4) Անդ. էջ 11: (5) Անդ. էջ 15: (6) Անդ. էջ 90:

(7) Անդ. էջ 30: (8) Անդ. էջ 622:

Եղիսաբեթ ուրախութենէն քացականչեց ըսելով. «Այս ինծի ու՞րկէ եղաւ որ իմ Տիրոջս Մայրը ինծի կու գայ» (Ղկս. Ա. 43):

Այս նոյն ուրախութեան քացականչումը կը տեսնենք նաեւ երբ Դաւիթ Թագաւոր տեսաւ Տիրոջ Տապանակը՝ ըսաւ. «Տիրոջ Տապանակը ինչպէ՞ս իմ քովս պիտի մտնէ» (Բ. Թագ. 2 9):

Այստեղ կ'արժէ դիտել տալ թէ՛ Եղիսաբեթին գործածած քացականչել քառը յունարէնին մէջ ծիսական բառ մըն է որ միայն ծէսերուն ատեն կը գործածէին Տիրոջ Տապանակին պաշտօնեաները (Տե՛ս Ա. Մնց. ԺԵ. 28):

Դաւիթ Թագաւորը Տիրոջ Ուխտի Տապանակին առջեւ «ցատկոտելով՝ խաղաց» (Բ. Թագ. 2 16): Յովհաննէս-Կարապետն ալ իր մօր որովայնին մէջ «Խաղաց ուրախութենէն» (Ղկս. Ա. 44):

Տիրոջ Տապանակը Արդեղումին տունը «երեք ամիս մնաց» (Բ. Թագ. 2 11): «Եւ Մարիամ անոր քով երեք ամիսի չափ կեցաւ եւ իր տունը վերադարձաւ» (Ղկս. Ա. 56):

Յովհաննէս Աւետարանը Քրիստոսի ծնունդին մասին չիօսիր, այլ Տիրոջ Ուխտի Տապանակին մասին կ'ակնարկէ. «Եւ Բանն մարմին եղաւ եւ իր վրանը կանգնեց մեր մէջ եւ անոր փառքը տեսանք» (Յվի. Ա. 14): (9)

Գ.

Աստուծոյ Ուխտին Տապանակը վերցնելը ուրիշ մէկուն օրինաւոր չէր, բայց միայն Ղեւտացիներուն. քանզի Տէրը զանոնք ընտրեց որ Աստուծոյ Տապանակը վերցնեն եւ յաւիտեան անոր ծառայութիւն ընեն (Ա. Մնց. ԺԵ 2):

«Եւ Տէրը Բեթսամիւսի մարդիկը զարկաւ, քանզի անոնք Տիրոջ Տապանակին մէջ նայեցան» (Ա. Թագ. 2 19):

«Ար. Կոյս Մարիամին ննջման ատեն, Առաքեալները թաղման կարգը կատարելէ ետք, ուղղուեցան թափօրով դէպի գերեզմանը, Գեթսեմանիի ձորակը: Այն տեղ հրեաներ կային, որոնք կ'ուզէին արգելք հանդիսանալ թաղման: Եւ անոնցմէ մէկը, Յեփոնիաս անունով շուտով վազելով՝ գնաց դէպի Ար. Կոյսին անկողինը որ գետին տապալէ: Հիշդ այդ պահուն, իսկոյն երկինքէն հրեշտակ մը իջաւ եւ իր սուրով կտրեց այդ թշուառականին երկու ձեռքերը որ համարձակած էր Ար. Կոյսին մարմինին դպնալ»: (10)

Ահա թէ ինչո՞ւ Աստուածամայրը իբրեւ Նոր Ուխտին կենդանի Տապանակ չէր կրնար ապականութիւն տեսնել գերեզմանին մէջ. ասոր համար Միածին Որդին՝ Քրիստոս երկինքէն իջաւ որ իր Մայրը հոգիով եւ մարմնով երկինք վերափոխէ եւ նստեցնէ իր աջ կողմը իբրեւ Մայր Թագուհի երկինքի եւ երկրի, ինչպէս նաեւ Հրեշտակներուն, Առաքեալներուն, Մարգարէներուն եւ համայն մարդկութեան:

Ասոր համար է որ Վերափոխման տօնին, ճաշու Աւետարանին կ'երգենք այն տաղմոսը որ Տապանակին պաշտօնեաները կ'երգէին Տապանակը վերցնելու ատեն.

«Արի Տէր ի հանգիստ քո.

«Դու եւ Տապանակ կտակի սրբութեան քո» (ՀժԲ 8):

Եւ այսպէս Յովհաննէս աստուածաբան Աւետարանիչը կը տեսնէ երկինքի մէջ իր եւ մեր բոլորիս երկնաւոր Մայրը.

«Եւ երկինքի մէջ, Աստուծոյ Տաճարը քացուեցաւ,

«Եւ Տիրոջ Ուխտի Տապանակը իր Տաճարին մէջ երեւցաւ» (Յյտ. ԺԱ 19):

ՎԱԶԷ Ծ. ՎԴԴ. ԻԳՆԱՏԻՈՍԵԱՆ

(9) Յունարէն քննադրին մէջ գրուած է. «Իր վրանը կանգնեց, եւ ոչ թէ՛ «քնակեցաւ», ինչպէս մենք կը կարդանք:

(10) Տե՛ս DER-NERSESSIAN, "Manuscripts Armeniens Illustres", Paris, 1936 p. 130.